

Rolul educativ-moral al predării Religiei în școală

Arhim. conf. univ. dr. Vasile MIRON

Keywords: religion, science, knowledge, Christian doctrine, morality, spiritual life

Universul este un abis necuprins și un imens necunoscut, așa cum Dumnezeu nu poate fi cunoscut în Ființa Sa, însă prezența și lucrarea Lui în viața noastră, pot fi simțite și cultivate printr-o cunoaștere și trăire înaltă a învățăturii de credință, prin eliberare de patimi și practicarea virtușilor creștinești. Știința ne oferă un adevăr parțial, în timp ce religia ne deschide orizontul desăvârșirii noastre spirituale, comunicându-ne adevăruri eterne și dumnezeiești, referitoare la viața și destinul veșnic al omului, care nu se împlineste pe sine decât numai în Dumnezeu. Ea ne învață că „lumea și pofta ei trec, însă cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac” (*I Ioan 2, 17*).

Mai înainte de a sublinia importanța disciplinei Religiei în planul didactic și educativ al învățământului profan, este bine să precizăm, de la bun început, faptul că, școala românească s-a instituit și a funcționat în tinda bisericii, iar manualele de căpătâi au fost cărțile de slujbă. „Istoria Bisericii este istoria culturii noastre. Neamul nostru în lumina ei a văzut lumina cărții și calea măntuirii,”¹ având conștiința trează că „numai prin creșterea religioasă a generațiilor viitoare, sub scutul Bisericii, poate lumea să progreseze”².

Alături de familie și Biserică, școala are un rol primordial în cultivarea sentimentului religios și în înnobilarea sufletească a făpturii umane. „Școala este pentru fiecare un soare la a căruia raze crește și se încălzește”³. În climatul ei roditor și sub bolta ei de lumină spirituală, cresc și se dezvoltă tinerele vlăstare ale Bisericii și ale neamului nostru. Ea este semănătorul care aruncă în

¹ Pr. Ilarion V. FELEA, *Religia culturii*, Arad, 1994, p. 235.

² *Biserica și școala*, an. XX (1897), nr. 28, p. 217.

³ *Biserica și școala*, an. XIII (1889), nr. 33, p. 262.

ogorul sufletelor nevinovate ale copiilor nectarul cunoștinței de Dumnezeu, pentru a le îndruma calea vieții, spre cunoașterea și trăirea adevărurilor de credință. Aceasta este rostul și menirea orei de religie în școlile noastre, astăzi: întreținerea neîntreruptă a comuniunii omului cu Dumnezeu. Predarea Religiei în școli este un obiectiv prioritar al formării caracterului religios-moral creștin.

În sistemul de învățământ actual, fiecare disciplină își are rostul și menirea ei bine definită și anume, aceea de a-i lărgi și adânci Tânărului sfera informațiilor din domeniul culturii și al științei, la anumite nivele și compartiimente, pentru a-i deschide orizontul cunoașterii și a-i lumina, în acest sens, traectoria vieții.

Științele exacte încearcă să-i formeze Tânărului o imagine clară despre lumea materială, și natura înconjurătoare, formulând axiome, teoreme și reguli care stau la originea existenței ei. Aceste principii sunt argumentate pe bază empirică și experimentate ca legi supuse simțurilor.

Științele umaniste au ca obiect și punct de reper omul, istoria lui multimilenară și creațiile sale artistice, filozofice și literare. De aceea, nu ne surprinde faptul că, marile personalități ale Renașterii caracterizau omul ca fiind „modelul universului” sau „măsura tuturor lucrurilor” (Protagora, Leonardo da Vinci).

Față de învățământul profan, fundamentat pe rezultatele cercetărilor elaborate de mintea omenească, învățământul religios, fără să ignore cuceririle științei și ale tehnicii, deschide lumii o altă perspectivă, cu o dimensiune verticală, fără de care cunoașterea și viața omenirii ar fi doar parțială și fără sens. Știința operează cu adevărul relativ, iar religia cu adevărul absolut-Dumnezeu- Binele Suprem, atotcunoscătorul, creatorul și susținătorul întregii existențe. „Eu sunt Alfa și Omega, zice Domnul Dumnezeu, Cel ce este, Cel ce era și Cel ce vine, Atotcuiitorul” (Apocalipsa, 1, 8).

De aceea, marii savanți și cercetători, pe măsură ce deslușeau tainele firii înconjurătoare, își dădeau seama că „acest sistem extraordinar al soarelui, planetelor și cometelor poate izvoră doar din sfatul și stăpânirea unei Ființe inteligente.... Această Ființă guvernează toate lucrurile ca Domn al tuturor”⁴, spune Isaac Newton. Universul însuși este un abis insondabil și

⁴ Ierom. Ioan BUTE, *Dumnezeu și știința – mărturii ale savanților*, Mănăstirea „Sfântul Ioan Casian”, 2013, p. 19.

un imens necunoscut, aşa cum Dumnezeu nu poate fi cunoscut în ființa Sa, însă prezența și lucrarea Sa divină poate fi simțită și cultivată printr-o trăire duhovnicească înaltă, eliberată de patimi și păcate, și prin practicarea virtuților creștinești. „Ca să ne învrednicim să vedem și să ne îndulcim încă de aici, de bunătățile cele negrăite ale luminii dumnezeiești, deși nu deplin, ci în parte și pe cât putem cuprinde, pe măsura curăției noastre, trebuie să câștigăm inimă înfrântă, cuget smerit și inimă curată de toată spurcăciunea și întinăciunea păcatului, prin lacrimi și pocăință”⁵, spune un sfânt părinte. Știința ne oferă un adevăr parțial, pe când religia ne transmite adevăruri eterne cu privire la soarta omului, învățându-ne că „lumea trece și poftă ei, iar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac” (*1 Ioan 2,17*). Religia prezintă destinul omului și sensul adevărat al vieții sale pământești, proiectat în lumea veșniciei, în împărăția cea cerească, căci „nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va sa fie” (*Ebrei 13,14*). Știința coordonează raportul omului cu mediul înconjurător, pe când religia direcționează raportul omului cu Creatorul său. Știința îi deschide omului posibilitatea îmbunătățirii vieții materiale, iar religia îl ajută să-și înnobileze viața sa spirituală, prin păstrarea nealterată a frumuseții sufletului în care se oglindește chipul lui Dumnezeu în el. Știința și cultura scot în relief valoarea omului pământesc, pe când religia ne descoperă chipul original al omului despătimit și transfigurat, reprezentat în Persoana lui Dumnezeu-Omul, Mântuitorul nostru Iisus Hristos-Binele absolut, Izvorul sfîrșeniei și al bunătății desăvârșite. El este modelul perfecțiunii morale, după exemplul Căruia ne călăuzim pașii vieții, aşa cum ne îndeamnă apostolul neamurilor: „Fiți următori mie, precum și eu sunt următor lui Hristos” (*1 Corinteni 4, 16*). Religia ne pregătește să intrăm în relație liberă, personală și conștientă cu Hristos și să participăm la viața Sa dumnezeiască, ca să ne înnoim sufletele de întinăciunile păcatelor și să ne renaștem din punct de vedere spiritual la viața cea nouă în Hristos. Prin ascultarea și însușirea învățăturii de credință și prin participarea la rugăciunile și Tainele Bisericii, însorită de o viață curată și eliberată de patimi, Hristos intră în relație cu noi și, prin lucrarea Duhului Sfânt, ne pătrunde cu energiile Lui divine, cu harul Său mântuitor, cu sfîrșenia și iubirea Lui, unindu-ne cu Sine și restaurându-ne

⁵ SFÂNTUL SIMEON NOUL TEOLUG, *Cuvântul al XVI-lea, Despre lucrările Sfântului Duh*, în vol. „Catehezele”, Ed. „Credința strămoșească”, Iași, 2010, p. 219.

după chipul Său dumnezeiesc. „O, copiii mei, pentru care sufăr iarăși dure-rile nașterii, până ce Hristos va lua chip în voi” (*Galateni* 4, 19), exclamă marele dascăl și pedagog al convertirii neamurilor păgâne, Sfântul Apostol Pavel. Acesta este scopul și obiectul învățământului religios: să-L sălăsluiască pe Hristos în sufletele nevinovate ale copiilor, ale tinerilor și ale bătrânilor, pentru că astfel, chipul moral al lui Hristos să strălucească în fiecare credincios. Toți suntem creați după chipul lui Hristos Dumnezeu (*Facere* 1, 26), iar pentru că avem acest dar ființial, El ne cheamă pe toți să ne împărtăşim de sfîrșenia Lui, ca să ajungem la asemănarea cu El, prin faptă bună și viața curată, având iubirea, smerenia și jertfelnicia Lui, care sunt trăsăturile fundamentale ale frumuseții și desăvârșirii sufletești. Acest imperativ l-a trasat Însuși El, prin glasul Evangheliei Sale, când a zis: „Învățați de la Mine că sunt bland și smerit cu inima” (*Matei* 11, 29). Imitarea duhovnicească a lui Hristos nu este un simplu postulat teoretic, ci trebuie să devină o realitate faptică și constantă, de fiecare zi, a vieții morale ortodoxe din toate locurile și timpurile. „Mântuirea constă, deci, în a urma lui Hristos”⁶, fiindcă Hristos, Fiul lui Dumnezeu intrupat, prin harul Său dumnezeiesc și prin cuvântul învățăturii Sfintei Sale Evanghelii, ne-a pregătit toate condițiile dobândirii mântuirii și a moștenirii vieții veșnice. El „se folosește de orice mijloc de îngrijire, ca să cheme pe oameni la mântuire”⁷. Cel ce vrea să trăiască creștinește, trebuie să practice ceea ce învață. „Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, și cel face voia Tatălui Meu celui din ceruri” (*Matei* 7, 21), a spus Mântuitorul sufletelor noastre.

Așadar, menirea orei de religie este aceea de a întreține și dezvolta spiritul de comuniune cu Dumnezeu, potrivit cuvintelor Mântuitorului care a spus: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (*Matei* 4, 4), căci, „fericiți sunt cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l păzesc pe el” (*Luca* 11, 28). Cuvintele învățăturii dumnezeiești sunt normative, constituind îndreptarul și călăuza vieții noastre creștinești. „Prin ce își va îndrepta Tânărul calea sa? Prin păzirea cuvintelor Tale” (*Psalmul* 118, 9), spune psalmistul David. „Dacă în sufletul încă fraged se întipăresc învățăturile bune, nimeni nu le va mai șterge atunci când se vor face tari ca

⁶ SFÂNTUL CLEMENT ALEXANDRINUL, *Pedagogul*, carteia întâia, cap. VI, trad. în rom. de Pr. D. Fecioru, în: col. *PSB*, vol. IV, Ed. IBMBOR., București, 1982, p. 181.

⁷ SFÂNTUL CLEMENT ALEXANDRINUL, *Pedagogul*, carteia întâia, cap. X, p. 219.

o întipărire, precum ceară”⁸. Cuvântul lui Dumnezeu este ziditor, plin de înțelepciune și putere transformatoare care îl luminează și îl îndrepteaază pe om la calea adevărului, a dreptății și a sfîrșeniei. „Domnul l-a creat pe om din pământ și a suflat asupra lui suflare de viață. Sufletul și duhul sunt respirația lui Dumnezeu. Trebuie să ne asemănăm Domnului prin viața noastră, trebuie să fim chipul și asemănarea Sa. Dumnezeu fiind Bun și Sfânt, aşteaptă de la noi tot bunătate și sfîrșenie”⁹.

Aceasta este misiunea profesorului de religie: modelarea sufletului uman și călăuzirea lui spre Dumnezeu, „Părintele luminilor”, de la care se pogoară „toată darea cea bună și tot darul desăvârșit” (*Iacob 1, 17*). „Un popor fără Dumnezeu, este un popor fără morală, iar un popor fără morală merge spre autodistrugere”, spunea cândva un mare om de știință „Este mai ușor a zidi un oraș în aer, decât a construi un stat fără credință și fără religie”¹⁰, spunea Plutarh, pentru că religia l-a scos pe om din animalitate, ea îmblânzit instinctele, i-a cultivat germenele vieții spiritual și i-a deschis zorile luminoase ale progresului științific, artistic și cultural. Dacă religia este matricea în care s-a zămislit cultura, atunci profesorul de Religie este un făcător al culturii. La catedră, în sala de clasă, profesorul de religie îl mărturisește pe Hristos „calea, adevărul și viața” (*Ioan 14, 6*), așa cum preotul îl propovăduiește pe Hristos în biserică, de la amvon, arătându-le credincioșilor calea pe care trebuie să o urmeze, adevărul în care să credă și viața ideală pe care trebuie să o trăiască. Același apostolat creștin îl îndeplinește și profesorul de religie. El picură în sufletele tinerilor văstare balsamul cuvântului lui Dumnezeu „viu și lucrător și mai ascuțit decât orice sabie cu două tăișuri, care pătrunde până la despărțitura sufletului și duhului” (*Evrei 4, 12*), luminând mintea și trezind conștiința adormită de păcat. Deci, profesorul de religie este un misionar, un apologet și catehet creștin în adevăratul înțeles al cuvântului. „Adevăratul catehet este cel care simte, în interiorul sufletului său, îndemnul, vocația de a-i învăța pe alții cuvântul lui Dumnezeu, spunând cu toată puterea sufletului său: eu pentru aceasta m-am născut, spre aceasta m-a trimis Dumnezeu în

⁸ SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Cuvânt despre cum se cade să-și crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi*, Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 108.

⁹ Îndrumar creștin pentru vremurile de azi. Convorbiri cu Părintele Ambrozie (Iurasov), vol. I, trad. în rom. de Eugeniu ROGOTI, Ed. Sophia, București, 2008, p. 14.

¹⁰ Pr. Ilarion V. FELEA, *Religia iubirii*, editată de Mănăstirea Runc, fără loc și an de apariție, p. 14.

lume, ca să-i învăț pe ucenicii mei, să desăvârșesc în ei caractere creștine, după modelul lăsat nouă de Iisus Hristos”¹¹. Misiunea aceasta este destul de delicată și sensibilă. Ea necesită dragoste, pasiune și dăruire și tenacitate în arta transmiterii cuvântului lui Dumnezeu și a modelării personalității umane. Modelarea se face cu tact pedagogic, în cadrul orelor de Religie, prin cuvântul cald, rostit cu toată puterea convingerii și simțirii interioare, cu tonul blândeții și al sincerității și, mai ales, prin exemplul personal. „Catehetul creștin este chemat să înrâurească prin căldura sufletului său, prin puterea vieții sale, prin flacără entuziasmului său curat și jertfitor față de aproapele”¹². La rândul lor, ucenicii trebuie să fie cuceriti și sensibilizați de frumusețea și sublimitatea cuvântului dumnezeiesc, încât să poată săzui ca și Sfântul Apostol Petru, care, în clipa când a rămas frapat de învățătura evanghelică a Mântuitorului, a exclamat: „Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice. Si noi am crezut și am cunoscut că tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu” (*Ioan 6, 68-69*).

Ca teolog și profesor de Religie, eu trăiesc din lumina sfântă pe care mi-o proiecteză învățătura Sfintei Biserici, însă trebuie să o redau sporită de căldura inimii mele, spunând, ca și Sfântul Apostol Pavel (*Galateni 2, 20*), ce știu eu și ce simt eu, acum, când Hristos Dumnezeu își pregătește locaș în adâncul sufletului meu și mă pătrunde cu înțelepciunea și cu harul Său dumnezeiesc. Trebuie, aşadar, să locuiască Hristos în noi, ca să-l putem descoperi și altora. „Împărația lui Dumnezeu este înăuntrul nostru” (*Luca 17, 21*), însă ea trebuie extinsă și în jurul nostru, în mediul de viață în care trăim și lucrăm, făcându-ne tuturor pildă „cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curația” (*1 Timotei 4, 12*), aşa cum îl îndeamnă Sfântul Apostol Pavel pe ucenicul său Timotei. La acest deziderat nu putem ajunge decât în măsura în care ne străduim să transpunem în faptă cuvântul lui Dumnezeu, în viața noastră de zi cu zi, viețuind în lumina poruncilor Lui sfinte, după cum spune psalmistul: „Făclie picioarelor mele este legea ta Doamne și lumină cărărilor mele” (*Psalmul 118, 105*). Nu oricine poate să devină mesagerul cuvântului lui Dumnezeu, ci numai cel care întreține o relație vie și reală cu Dumnezeu, trăind în mod autentic o viață creștină

¹¹ Pr. Prof. Dumitru CĂLUGĂR, *Caracterul religios-moral creștin*, teză de doctorat, Sibiu, 1955, p. 201.

¹² Pr. Prof. Dumitru CĂLUGĂR, *Caracterul religios-moral creștin*, p. 199.

virtuoasă, în duhul rugăciunii și al iubirii sincere față de Dumnezeu și față de aproapele său. „Pentru ca profesorul să poată împărtăși elevilor săi o adevarată educație religioasă, va trebui ca viața, faptele și cuvintele sale să fie la înălțimea cerințelor întotdeauna și în toate împrejurările: în școală, în familie, în societate și în întreaga viață religios-morală, și aceasta cu atât mai mult, cu cât elevii văd, conștient, în dascălul lor un ideal”¹³.

La experimentarea unei vieți duhovnicești adevărate nu putem ajunge fără o cunoaștere clară și profundă a învățăturii de credință, dobândită în familie, în locașul cel sfânt al bisericii și în școală. „Aceasta este viața veșnică: Să Te cunoască pe Tine singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis” (*Ioan 17, 3*), însă această cunoaștere nu ține de domeniul rațiunii pure, ci de domeniul rațiunii practice. În Ortodoxie, „cunoașterea lui Dumnezeu nu este intelectuală, ci duhovnicească, adică ține de părtășia omului cu Dumnezeu. În învățătura Sfântului Grigorie Palama, vederea Luminii celei necreate e strâns legată de îndumnezeirea omului, de părtășia omului cu Dumnezeu și de cunoașterea lui Dumnezeu. Așadar, teologia e totuna cu vederea lui Dumnezeu, iar teologul, totuna cu cel ce Îl vede pe Dumnezeu”¹⁴. Creștinismul a revoluționat lumea pentru faptul că a impus un nou mod de gândire și un nou ideal de viață spirituală, în și cu Hristos, ideal cu existență personală în Omul-Dumnezeu. De aceea, a instituit cel mai genial sistem de educație a sufletului omenesc¹⁵. „Așadar, creștinismul nu este numai cunoștință, ci și simțire și căută să învețe mai întâi pe om cunoștința adevăratului Dumnezeu și apoi să arate inima lui cort sfânt spre locaș Lui”¹⁶. Morala creștină a lansat principiul că „esența credinței constă în două lucruri: din învățături drepte și din fapte bune. Nici învățăturile nu-s bine primite de Dumnezeu fără fapte bune și nici faptele săvârșite fără învățături drepte nu-s primite de Dumnezeu”¹⁷. Această axiomă rezumă întregul conținut moral al sistemului de învățământ religios creștin. Acest rezultat optim, îl urmărește, esențialmente, predarea Religiei în școli.

¹³ Onisifor GHIBU, *Plan de învățământ și îndreptar metodic*, Sibiu, 1911, p. 9.

¹⁴ Mitropolitul Hierotheos VLACHOS, *Cugetul Bisericii Ortodoxe*, trad. în rom. de Constantin Făgețean, Ed. Sophia, 2000, p. 157.

¹⁵ Pr. Prof. Mihail BULACU, *Pedagogia creștin-ortodoxă*, Constanța, 2009, p. 2.

¹⁶ SFÂNTUL NECTARIE DE EGHINA, *Despre îngrijirea sufletului*, trad. în rom. de Parascheva Grigoriu, Ed. Sophia, București, 2009, p. 43.

¹⁷ SFÂNTUL CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheza a IV-a*, trad. în rom. de Pr. Prof. D. Fecioru, în vol. „*Cateheze*”, Ed. IBMBOR, București, 2003, p. 50.

Religia creștină nu prezintă viața spirituală pe bază empirică, pentru că o concentrează în Hristos-Dumnezeu, Învățătorul suprem și modelul desăvârșirii morale, după a Cărui statură ne realizăm propria noastră personalitate. Cunoașterea și propășirea vieții religios-morale se întemeiază pe cuvântul lui Dumnezeu propovăduit în biserică și în cadrul orelor de educație religioasă efectuate în școală. Religia ține trează conștiința omului în fața adevărurilor eterne și a răspunderilor pe care acesta le are de îndeplinit față de Dumnezeu. Ea „răspunde la apelul sufletului după liniștea, pacea, fericirea și iubirea divină. Ea mijločește dobândirea valorilor eterne după care însetăm, întâlnirea noastră cu Dumnezeu care ne atrage și împăcarea sufletului cu sine însuși”¹⁸.

Între știință și religie nu există nicio contradicție, ambele armonizându-se și completându-se reciproc: cea dintâi ne deschide ochii minții spre orizontul lumii materiale, iar cea de-a doua ne îndreaptă privirea spre cer, spre natura lucrurilor spirituale, spre infinit. De aceea, argumentele Scripturii, ca date ale Revelației divine cu privire la creația lumii și evoluția vieții pământene, sunt verificate și demonstate de știință, ca fiind fenomene reale.

Spre deosebire de știință, religia urmărește să îl apropie pe om de valorile eterne, ajutându-l să înțeleagă și să trăiască viața ca o călătorie spre cer, ca o perioadă de pregătire pentru eternitate, pentru deplină unire cu Dumnezeu, în viață viitoare, pentru că omul, prin natura sa psihofizică, este nemuritor, fiind rânduit să trăiască pe celălalt plan de existență. „Odată cu chipul lui Dumnezeu, omul a primit și porunca să ridice chipul la asemănarea cu Dumnezeu, adică să se îndumnezească, fapt posibil numai prin har. Pentru aceasta, omul trebuie să-și supună lui Dumnezeu și puterea pasională, adică voia sa să fie aceeași cu voia lui Dumnezeu, aşa cum în Hristos, voia sa ca om a fost, prin deplină ascultare aceeași cu voia Tatălui Care L-a trimis. Astfel devenim și noi fii ai lui Dumnezeu prin har”¹⁹.

De aceea, învățământul religios își propune să sădească în sufletul elevilor sămânța cuvântului lui Dumnezeu, să plivească dintr-însul neghinelor patimilor și să facă să încolțească și să rodească în el florile virtuților creștine, căci „sufletul este sănătos atunci când nu are patimi. Iar sănătatea sufletului

¹⁸ Pr. Ilarion V. FELEA, *Religia iubirii...*, p. 58.

¹⁹ *Vademecum creștin ortodox*, Ed. Sophia, București, 2003, p. 85.

este virtutea”²⁰. Obiectul învățământului religios îl reprezintă educația morală a elevilor, modelarea caracterului spre a deveni oameni cu credință sinceră în Dumnezeu, capabili să trăiască după voia Lui, să încruteze virtutea în viața lor și să discearnă binele de rău și adevărul de minciună. „Avem, deci, nevoie de har dumnezeiesc, de minte trează și de ochi veghetori ca să nu mâncăm neghina ca grâu și să ne vătămăm din neștiință, nici să fim sfâșiați luând lupul drept oaie și nici să socotim înger binefăcător pe diavolul pierzător și să fim înghițiti de el”²¹.

Religia creștină îi învață pe copii să fie mai buni, mai generoși și mai solidari unii cu alții; îi învață să practice rugăciunea și să respecte postul, să participe regulat la slujbele bisericii în duminici și sărbători, să asculte de părinți, să cinstească pe cei vârstnici, să se iubească și să se ajute între ei, să fie înțelegători și umanitari și să-și clădească viața pe temelia păcii, dreptății și adevărului.

Educația religioasă urmărește să smulgă neghinele patimilor și răutăților din om și să înrădăcineze în locul lor deprinderile virtuoase, să canalizeze voința spre un comportament moral, nobil, loial, decent și generos, să promoveze demnitatea umană, superioritatea de spirit și delicatețea sufletească, să restabilească echilibrul interior între voința trupului și cea a sufletului, și să-l conștientizeze pe copil și pe adolescent că trebuie să fie bland, iertător și răbdător în relațiile sale cu cei din jur. Într-un cuvânt, formarea personalității religioase este punctul de referință spre care se îndreaptă eforturile susținute depuse în scopul instruirii și educării religioase a tinerii noastre generații. „Numai când creștinul ajunge să fie om al lui Hristos, poate fi considerat o personalitate creștină educată după învățătura și fapta Mântuitorului”²², iar Mântuitorul ne-a descoperit învățătura Sa divină nu numai pentru a o cunoaște, ci pentru a-L urma; pentru a ne aprobia de El cu toată încrederea și căldura inimii noastre. „Voința lui Dumnezeu este ca noi să cunoaștem pe Dumnezeu, iar cunoașterea lui Dumnezeu este comuniune cu nestricăciunea”²³, în sensul de despătimire și curățire sufle-

²⁰ Ierom. Benedict AGHIORITUL, *Patimile și vindecarea lor*, trad. în rom. de Ieroschim. Ștefan NUȚESCU, Ed. Evangelismos, București, 2003, p. 10.

²¹ SFÂNTUL CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheza a IV-a*, trad. în rom. de Pr. Prof. D. Fecioru, în vol. „*Cateheze*”, Ed. IBMBOR, București, 2003, p. 49.

²² Pr. Prof. Dumitru CĂLUGĂR, *Caracterul religios-moral creștin*, p. 13.

²³ SFÂNTUL CLEMENT ALEXANDRINUL, *Stromata a IV-a*, cap. 6, trad. în rom. de Pr. Dumitru FECIORU, în col. PSB, vol. 5, *Stromatele*, Ed. IBMBOR, București, 1982, p. 249.

tească, dobândită prin pocăință, căci „reîntoarcerea la cele dumnezeiești se săvârșește prin schimbare; se schimbă sufletul ca să ajungă la înțelepciune”²⁴. Creștinismul a deschis omului posibilitatea unirii lui cu Dumnezeu prin experiență duhovnicească, „relevând atitudinea fiecărui om pentru sfințenie și cea a lumii întregi de a reflecta sfințenia”²⁵. Învățământul catehetic care se desfășura în primele veacuri creștine nu se rezuma doar la transmiterea învățăturii de credință și de morală, expusă în mod sistematic catehumenilor, ci urmărea și transformarea interioară a acestora. Sâmburele credinței trebuia să încolțească și să se dezvolte în mod deplin și armonios în viața lor individuală. „Datoria mea este de a spune, a ta, de a te apuca de lucru, iar a lui Dumnezeu, de a desăvârși. Să ne întărim mintea, să ne încordăm sufletul, să ne pregătim inima! Pentru suflet alergăm; lucrurile veșnice le nădăjduim”²⁶. Cu acest îndemn adresat ucenicilor săi, își începea Sfântul Chiril al Ierusalimului acțiunea sa catehetică de inițiere în tainele învățăturii dreptei credințe a noilor convertiți la creștinism.

Axându-se pe același principiu pedagogic, un alt părinte bisericesc le trasează aceeași rugămintă discipolilor săi, pe care îi pregătea pentru primirea Tainei Sfântului Botez, zicându-le: „Noi vrem ca voi să arătați o foarte mare rigoare față de dogmele Bisericii și să le aveți bine fixate în mintea voastră, însă cei ce arată o asemenea credință se cuvine să strălucească și prin fapte”²⁷.

Biserica noastră Ortodoxă strămoșească, în calitate de mamă spirituală a poporului român, a tradus în faptă acest principiu moral, rămânând totdeauna fidelă tradiției și învățăturii patristice, respectând în mod consecvent normele și criteriile pedagogiei creștine și străduindu-se, prin școlile de cateheți și prin instituțiile de învățământ teologic înființate, să promoveze „un învățământ educativ care să pulseze credința și viața creștină și să formeze conștiințe creștine”²⁸.

²⁴ SFÂNTUL CLEMENT ALEXANDRINUL, *Stromata a IV-a*, cap. 6..., p. 249.

²⁵ Pr. Prof. D. STĂNILOAE, *Rugăciunea lui Iisus și experiența Duhului Sfânt*, Ed. Deisis, Sibiu, 1995, p. 63.

²⁶ SFÂNTUL CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Procateheza*, trad. în rom. de Pr. Prof. D. Fecioru, în vol. „*Cateheze*”, Ed. IBMBOR, București, 2003, pp. 16-17.

²⁷ SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Cateheze baptismale*, trad. în rom. de Pr. Marcel Hancheș, Ed. „Oastea Domnului”, Sibiu, 2003, p. 33.

²⁸ Pr. Prof. Mihail BULACU, *Studiu introductiv în Catehetica ortodoxă*, Oradea, 1928, p. 2.

Summary: The educational-moral role of Religion teaching in school

School education studies all branches of science. The exact sciences investigate the material world, attempting to formulate the biological laws governing it, and providing empirical arguments derived from the experience of these laws accessible to the senses. Humanities are centered on man, the millennia-old human history and man's philosophical, artistic and literary output.

Unlike scientific training, religion provides a different approach on the world, according to a vertical dimension in whose absence knowledge and life would be incomplete. Religion is defined as man's relation to God – the relation between creature and Creator. Religion presents human destiny, the meaning of human life and eternal existence – everlasting life in the Kingdom of Heaven.

Because man is both body and soul, religion gives true meaning to human life, cultivating the spirit of communion between man and God, according to the words of the Saviour: „Those who accept my commandments and obey them are the ones who love me. And because they love me, my Father will love them. And I will love them and reveal myself to each of them” (*John 14:21*).

Religion presents spiritual life not on an empirical basis, as the transcendent things cannot be perceived by bodily senses. Knowledge of the spiritual world is grounded in the divine Revelation provided by the Holy Scripture and the Holy Tradition.

The Christian faith and doctrine are learned during childhood years, for our Saviour Jesus Christ Himself called the children, saying: „Let the children come to Me and do not hinder them, for the Kingdom of Heaven belongs to such as these” (*Luke 19, 14*).

Religious education aims to shape a Christian attitude and improve pupils' character, to become enlightened people of sincere faith and fear of God, able to discern right from wrong, values from lack of values or distorted ones. Religion teaches children to love each other, obey their parents, respect their teachers, strive to improve and pursue justice and truth. This complex formative process begins before school age, when the children say their first words and their mothers teach them how to kneel and join their hands in prayer. This process continues in school when, even before learning how to read and write children direct their prayer to God, then it deepens over the years as religious knowledge is enriched, Christian virtues are exercised and examples of pure Christian life are followed.

Thus religious education completes children's personality. It aims at cultivating the spirit, educating the will, enlightening the mind, achieving harmony of body and soul and practicing the Christian values and virtues: love, humbleness, moderation, patience, forgiveness, sincerity, etc. All these virtues grow from the living root of the faith, which is the essential prerequisite of the human existence.